

die van het hoofdbestuur van het Groene Kruis maakte het mogelijk het ontslag van de wijkverpleegster in te trekken en haar werk voort te zetten.

In 1955 hielp de opbrengst van ruim duizend gulden uit collectes in de Petrus en Pauluskerk het Wit-Gele Kruis uit de financiële nood.

PREVENTIE EN SAMENWERKING

In 1954 betekende een eerste loonronde van vijf procent het einde van een tijdperk van crisis, werkloosheid, oorlog en wederopbouw. De contributies werden verhoogd en de subsidies van het hulpvaardige gemeentebestuur, het rijk en de zuinige provincie namen toe. De weerzin tegen de verzuiling groeide. De motivering dat de 'ziekenzorg nauw verband houdt met de zielzorg' sprak niet meer aan. Het werk veranderde. De wijkverpleegster P.J.M. (Nel) van Ruiten, die in 1951 zuster Glaudia was opgevolgd, werkte samen met haar collega van het Groene Kruis, onder meer voor de zondagsdienst. Beide verenigingen kregen in het midden van de jaren vijftig elk de beschikking over een tweede wijkverpleegster. De oorspronkelijke taak - 'ontsmetting en verpleging' - was achterhaald. Preventie had prioriteit. De consultatiebureaus voor zuigelingen en kleuters, de kleutertandzorg, zwangerschapsgymnastiek, moedercurssussen, voedingsvoorlichting, kanker- en reumabestrijding, bejaardengymnastiek en voetverzorging vroegen om samenwerking. In 1966 kozen het Groene en het Wit-Gele Kruis voor een gezamenlijk

consultatiebureau in de nieuwe wijk in Leidschendam-noord.

Het Wit-Gele Kruis telde in 1966 1754 leden. Naast 23.000 gulden aan inkomsten uit contributies en retributies stond 48.000 gulden aan subsidies van gemeente, rijk en provincie. In 1974 hadden de beide verenigingen, afgezien van de buurtschap Stompwijk, samen 6000 leden, 10 wijkverpleegsters, 3 gebouwen en een balanstotaal van een half miljoen gulden.

De wijkverpleegsters ('markante vrouwen') hadden een zelfstandige werkring. Zuster M.A. (Meta) van der Griend werkte in de jaren 1949-1954 bij het Groene Kruis. Een kordate, toegewijde vrouw uit Beijerland, die door de leden hogelijk werd gewaardeerd. Ze bad 'op verzoek' met de zieken. Over haar werd genoteerd: 'Ze bedoelt de dingen niet zo ruig als zij ze zegt.'

De verpleegsters regelden de werkzaamheden in de wijk in overleg met de artsen en via gemeenschappelijk beraad. Het bestuur controleerde 'tolerant' en greep slechts in enkele gevallen in. Het vaak omvangrijke en moeilijke bestuurswerk was vrijwilligerswerk, ofwel lief-dewerk pro deo. Onder druk van de subsidiegevers werden de verenigingen eind 1976 samengevoegd. Geschoolde managers zouden het beleid overnemen.

Ton Ribberink

Mr. A.E.M. Ribberink
oud-rijksarchivaris

DRIE KAZEN TEGELIJK TILLEN

ErfgoedNieuws | 11^e jaargang | No. 1 | februari 2003

Het voormalige kaaspakhuis aan de Delftsekade stond tijdens Open Monumentendag volop in de belangstelling. Bezoekers konden de vele bijzonderheden aan dit sierlijke en tegelijk robuuste gebouw bekijken. Maar wat is nu precies de plaats van dit oude pand in de Leidschendamse historie?

De kaashandel in Leidschendam bereikte een hoogtepunt in de jaren twintig, dertig en veertig van de afgelopen eeuw. Aan de Delftsekade hadden indertijd de kaashandelaren Van Wijk, De Groot, en Bontje hun groothandel in kaas.

Een zoon van De Groot, de heer Sjaak de Groot, woont nog altijd aan de Delftsekade op nummer 39, naast het pand waarin hij werd geboren toen zijn vader er in kaas deed. Achter zijn woning bevindt zich niet alleen een tuin, maar ook een gebouw dat zijn voorzijde heeft aan de Nieuwstraat en vroeger dienst deed als kaaspakhuis. Nog steeds zijn hier de stellingen te zien waar de kazen op smaak lagen te komen op houten planken die werden schoongemaakt in de Vliet.

Boven het toenmalige pakhuis bevinden zich vier woningen. De vader van de heer

Met paard en wagen, de kazen achterin, ging vader van de heer De Groot in 1925 op pad.
(Foto: archief familie De Groot)

De Groot liet het complex in 1935 voor 16.000 gulden bouwen. De Groot heeft het pakhuis tegenwoordig in gebruik als garage, opslag en hobbyruimte.

'DRIE KAZEN TEGELIJK TILLEN'

De economische crisis in de jaren dertig liet zich overval duchtig voelen, maar paradoxaal genoeg was het voor de kaashandel in Leidschendam een gouden tijd, vertelt De Groot. Samen met Bontje en Van Wijk had zijn vader ongeveer het monopolie in de Leidschendamse kaashandel. Toen hij een jaar of 14 was, ging hij in het kaasbedrijf van zijn vader werken. De kazen werden in die tijd nog voornamelijk per schip vanuit Noord-Holland en Friesland naar Leid-

schendam (Veur) gebracht: wekelijks zo'n 400 kazen. De schuiten meerden aan aan de Delftsekade en werden aanvankelijk met de hand, later met steekwagentjes, de kaaspakhuizen ingebracht. 'Het heeft me m'n rug gekost', vertelt De Groot.

Later werden de kazen per auto aangevoerd. In de kaaspakhuizen langs de Delftsekade lagen ze enkele weken tot een jaar te rijpen, alvorens ze hun weg vonden naar de kaasmarkten in Leiden en Gouda en naar de duizenden melkboeren en kruideniers in Den Haag en omstreken. Bediende de vader van de heer De Groot zijn klanten in de jaren twintig nog met paard en wagen, geleidelijk aan gebeurde dat met de auto

Met de opkomst van het grootwinkelbedrijf verdwenen vanaf de jaren zestig niet alleen duizenden kaaswinkeltjes in de regio, maar werd ook de 'tussenhandel' overbodig. Voor de kaashandelaren aan de Delftsekade zat er niets anders op dan hun bedrijf te beëindigen. De heer De Groot heeft nog tot 1995 een kleine kring van klanten bediend. Toen gaf ook hij er de brui aan.

VEILIGGESTELD

Voor de ingang van het kaaspakhuis op nr. 30/31 bevindt zich nog altijd een deel van de rails, die de verbinding vormden tussen het pakhuis en de Vliet. Eind jaren negentig werd dit grote pand van kaashandel Van Wijk aangekocht door het ar-

chitectenbureau Van Vliet. Daarmee was de dreiging van sloop van het uit 1902 daterende gebouw van de baan. Door de inspanningen van Van Vliet, Erfgoed Leidschendam, de Bond Heemschut en de Stichting Haags Industrieel Erfgoed werd de gemeente Leidschendam doordrongen van de architectuur-historische waarde van het pand.

Het gebouw is volgens een indertijd bij de gemeente ingediend bezwaarschrift tegen sloop 'een tamelijk jonge maar toch zeer passende historisch-stedenbouwkundige schakel in de oplopende bebouwing vanaf het hoekpunt Delftsekade/Nieuwstraat in de richting van de NH dorpskerk, een gegeven dan nog uit de zeventiende eeuw dateert of wellicht zelfs nog van oudere datum is.'

Daarnaast, aldus deze organisaties, is het pand een 'herinnering aan het agrarisch verleden van onze gemeente' doordat het 'bouwkundig de handelsketen van (kaas)boerderij via tussenhandel en detailhandel op weg naar de consument vervolmaakt'. Het complex is volgens hen 'van nationale betekenis doordat het één van de laatst overgebleven panden betreft die waren opgericht voor de fabricage van en handel in kaas.'

Met het behoud en de restauratie van dit pand is de herinnering veiliggesteld aan een tak van nijverheid die vroeger zo veelvuldig voorkwam in de dorpen langs de Vliet.

Jos Teunissen

De Kazen werden eind jaren dertig per auto naar de markt aan de Haagse Herman Costerstraat vervoerd. De auto van De Groot staat hier geparkeerd in de Langnekstraat.

(Foto: archief familie De Groot)